

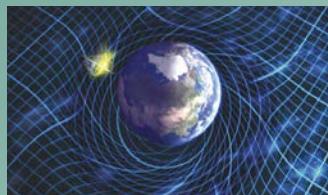
NOVA AKROPOLA

Z A B O L J E G Č O V J E K A I B O L J I S V I J E T

NIKOLA TESLA

Problem energije

NOVA
ZNANOST

ZNATI POČETI
IZNOVA

FILOZOFIJA
Velika učiteljica

ŠPILJE - Tradicionalne
predaje i simbolizam

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

03 | 2015. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 NIKOLA TESLA Problem povećanja ljudske energije

Marta Šimoković

8 NOVA ZNANOST

Antun Musulin

10 FILOZOFIJA - VELIKA UČITELJICA

Delia Steinberg Guzmán

11 ZNATI POČETI IZNOVA II. dio

Jelena Sikirić

14 ŠPILJE - TRADICIONALNE PREDAJE I SIMBOLIZAM

Jerko Grgić

18 RUDINA

Uliks Šimoković

20 UPOTREBA ALATA KOD ŽIVOTINJA

Matija Prević

22 LA FOLIA

Jerko Grgić

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Luka Marić, Dijana Kotarac,
Sofija Stepanovska, Anastazija Pulja, Marta Mihičić

Redaktura: Dijana Kotarac

Lektura: Branka Žaja, Vesna Bosnar

Tehničko uredništvo: Atila Barta,
Svetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222, Fax: 01/233 0450

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

4

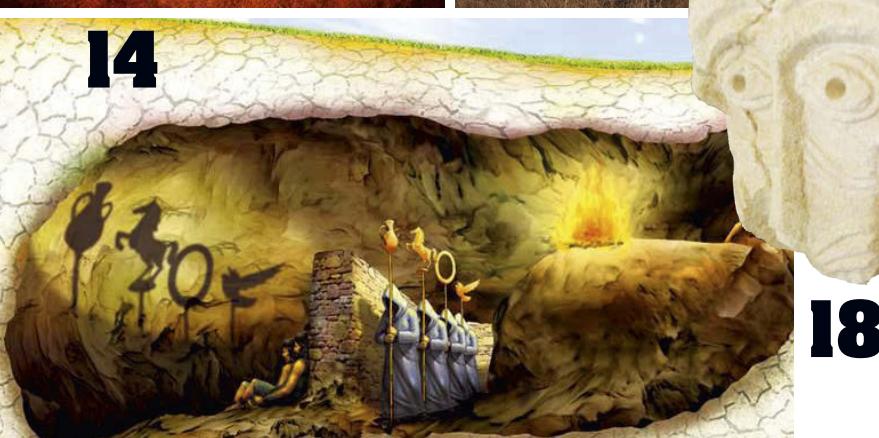
8

10

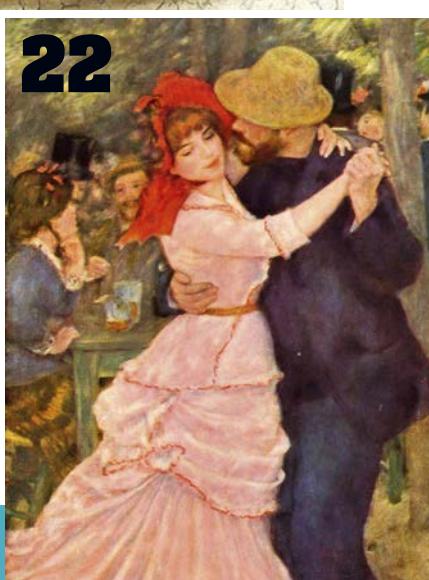
11

18

20

22

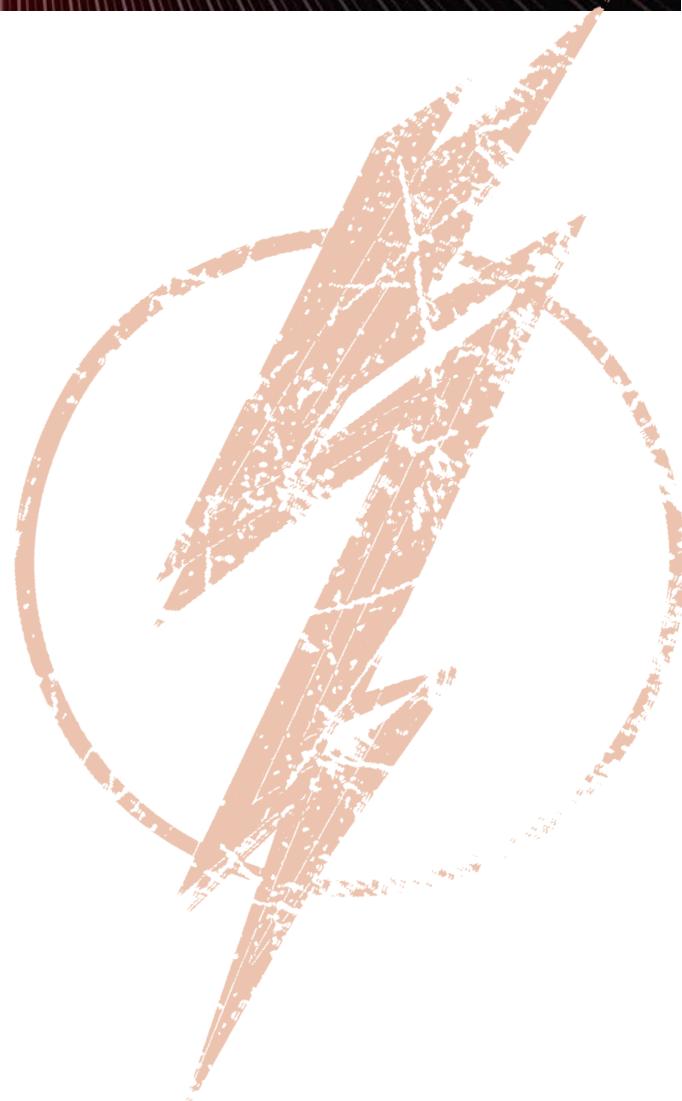

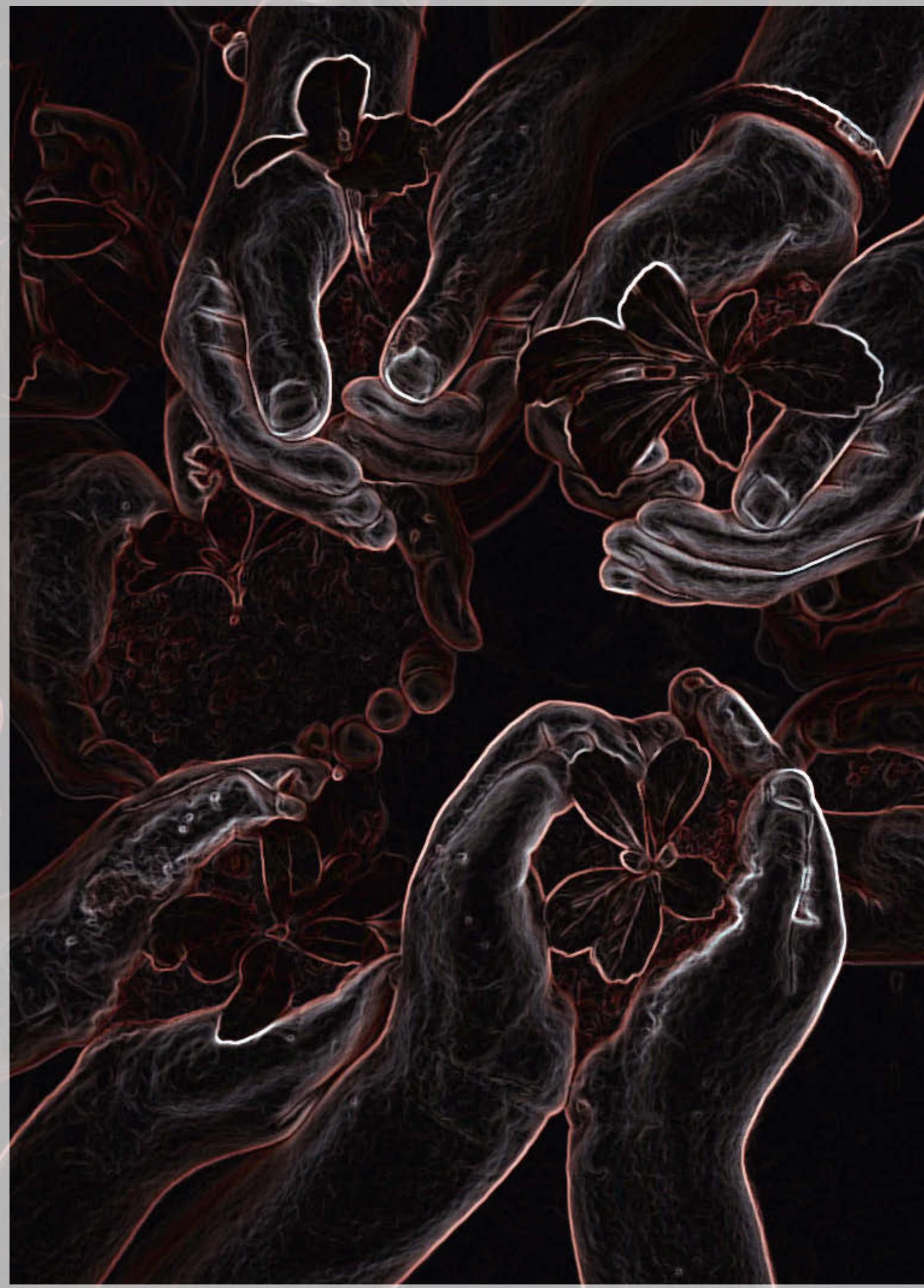
Zagonetka čovjeka bila je najveći izazov mudrima svih vremena. Ona je također zaokupljala i našeg znanstvenog velikana Nikolu Teslu. I kada se od njega s nestrpljenjem očekivalo da objavi rezultate istraživanja vezanog uz bežični prijenos energije, u članku čije dijelove donosimo u ovom broju, on se dobrim dijelom usmjerio na duboka pitanja o čovjeku:

Njegovo misteriozno podrijetloiza vela je zauvijek neprobojne tame prošlosti, njegov karakter je postao neshvatljiv zbog njegove beskrajne složenosti, a njegova sudbina skrivena u neizmjernim dubinama budućnosti. Odakle potječe? Što je? Čemu teži?

Kao da govorи jezikom starih filozofskih škola, Tesla čovjeka sagledava kao biće unutar cjeline čovječanstva i univerzuma s kojima je povezan nerazdvojnim vezama poput zvijezda na nebu. Ali tim istim jezikom i upozorava da je najveći čovjekov neprijatelj – neznanje. Tesla je znao da njegove napredne ideje neće biti spremno prihvaćene i da je njegov rad sijanje za budućnost, ali osjećao je svojom dužnošću pokazati put onima koji će doći, jer su za njega krajnji cilj znanosti bili dobrobit i napredak čovječanstva... ☺

Uredništvo

NIKOLA TESLA

Problem povećanja ljudske energije

Poštovani slušatelji... a sada... gradonačelnik grada New Yorka, cijenjeni Fiorello Henry La Guardia...

...Prošlog četvrtka navečer u našem gradu New Yorku u svojoj skromnoj hotelskoj sobi preminuo je čovjek u dobi od 87 godina. Zvao se Nikola Tesla. Umro je u siromaštvu, a bio je jedan od najkorisnijih i najuspješnijih ljudi koji su ikada živjeli. Njegova su postignuća golema i kako vrijeme ide, postaju još veća. Nikola Tesla je mogao zgrnuti stotine milijuna dolara, mogao je postati najbogatiji čovjek u zemlji, na svijetu, da je mario za bogatstvo. Ali nije. (...)

Nikola Tesla je bio veliki humanitarac, istinski znanstveni genije, znanstvenik-pjesnik. Dok je bio među nama, učinio je nevjerojatno čudesne, izvanredne stvari. Jednostavno ih je učinio da služe čovje-

čanstvu i za svoje zasluge nije tražio ništa zauzvrat. Nije mario za novac. Nije mario za čast, jer tko daje jednom čovjeku pravo da iskazuje čast drugome. Takav je bio njegov stav. Zahvalnost nije očekivao niti tražio. Nikoli Tesli nije bilo stalo da bude plaćen za ono što je učinio za ljudski rod. (...)

Njegov život je trijumf. (...) Tesla nije mrtav, iako živi među nama. Među nama je pobjeda njegova života, njegovo postignuće koje ovdje slavimo. Mi mu ne iskazujemo počasti. Okupili smo se ovdje da bismo osjetili taj trijumf jednog ljudskog života i da bismo podijelili osjećaje s vama.

Dio posmrtnog govora koji je pročitao gradonačelnik grada New Yorka, Fiorello Henry La Guardia, povodom smrti Nikole Tesle, na radiju WNYC, 10. siječnja 1943. godine.

U svibnju 1900. godine, u časopisu *The Century Magazine*, objavljen je pod naslovom *Problem povećanja ljudske energije* jedan od najznačajnijih članaka svjetskog znanstvenika i inovatora Nikole Tesle.

Ovaj se članak iščekivao mjesecima. Nakon mnogih izuma na području izmjeničnih struja visokih frekvencija i visokog napona koje je već bio predstavio najvećim autoritetima onoga vremena, Nikola Tesla se povukao u svoj laboratorij u Colorado Springsu na daljnja istraživanja obavijena velom tajne. Tijekom gotovo devet mjeseci Teslinog predanog rada, oči tadašnjeg znanstvenog svijeta Amerike, Engleske i Francuske bile su usmjerenе prema Colorado Springsu s nestrljenjem iščekujući što će novoga ovaj genije donijeti.

S prijateljem i urednikom časopisa *The Century Magazine*, Robertom Johnsonom, Tesla se dogovorio da će napisati članak o rezultatima istraživanja u kojem će objasniti sustav bežičnog prijenosa energije i njegovu praktičnu primjenu te priložiti fotografije visokofrekventnog oscilatora. Po povratku u New York, Johnson je u Teslinu čest priredio svečanu večeru nakon koje mu je Tesla predao svoj članak.

Johnson je bio razočaran! U članku nije bilo ničega od znanstvenog prikaza rezultata istraživanja. Naime,

Tesla se usmjerio na objašnjavanje dubokog smisla i svrhe svoga rada te kakve to posljedice i utjecaj može imati na razvoj i napredak čovječanstva. Na Johnsonovu molbu, Tesla proširuje i nadopunjuje članak znanstvenim prikazima rezultata istraživanja, ali ih povezuje s još detaljnijom razradom filozofskih pitanja o napretku čovjeka.

Članak je napokon objavljen u svibnju 1900. godine. Interes je bio velik, a nakon objavlјivanja o njemu pišu i mnogi drugi časopisi širom SAD-a i Europe i objavljaju njegove dijelove. U nastavku donosimo dijelove članka:

...Od svih raznovrsnih pojava koje priroda pruža našim osjetilima, nijedna nas ne ispunjava većim čudeњem od toga nezamislivo složenog kretanja koje u svojoj sveukupnosti definiramo kao ljudski život. Njegovo misteriozno podrijetlo iza vela je zauvijek neprobojne tame prošlosti, njegov karakter je postao neshvatljiv zbog njegove beskrajne složenosti, a njegova sudbina skrivena u neizmjernim dubinama budućnosti. Odakle potječe? Što je? Čemu teži? Sve su to velika pitanja na koja su mudraci svih vremena nastojali odgovoriti.

...Rođenje, rast, starost i smrt pojedinca, obitelji, rase ili naroda, što je to nego ritam? Znači da su sve životne manifestacije, čak i u najsloženijem obliku, kao

npr. u čovjeku, ma koliko bile isprepletene i neshvatljive, samo jedan pokret na koji se moraju primijeniti isti opći zakoni kretanja koji vladaju u cijelom fizičkom Univerzumu. Kad govorimo o čovjeku, mislimo na pojam čovječanstva u cjelini (...)

Ali, može li itko danas sumnjati da svi milijuni pojedinaca i svi bezbrojni tipovi i karakteri čine jednu sveukupnost, jedinku? Iako smo slobodni misliti i djelovati, mi se držimo zajedno nerazdvojnim vezama poput zvijezda na nebu. Mi ne vidimo te veze, ali ih osjećamo. Porežem prst i to me zaboli: taj je prst dio mene. Vidim povrijedenog prijatelja i to me također zaboli: moj prijatelj i ja smo jedno. Vidim povrijedenog neprijatelja, grumen materije, za koji me najmanje briga od svega na svijetu, ali to me ipak rastužuje. Zar to ne pokazuje da je svatko od nas samo jedan dio celine?

Stoljećima je ova ideja zastupljena u savršeno mudrom učenju religije, vjerojatno ne samo kao sredstvo za osiguravanje mira i harmonije među ljudima, već kao duboko ukorijenjena istina. Budisti to izražavaju na jedan način, kršćani na drugi, ali jedni i drugi kažu isto: mi smo svi jedno.

Prvo se zapitajmo: odakle dolazi sva pokretačka snaga? Što je izvor koji pokreće sve? Mi vidimo ocean kako raste i opada, rijeke teku, vjetar, kiša, grād i snijeg udaraju po našim prozorima, vlakovi i parobrodi dolaze i odlaze; čujemo štropot kola, glasove s ulice; mi osjećamo, mirišemo i kušamo, i razmišljamo o svemu tome. A sav taj pokret, od udara vala moćnog oceana do onog suptilnog kretanja u našim mislima, ima samo jedan zajednički uzrok. Sva ta energija izvire iz jednog jedinog središta, jednog izvora – Sunca. Sunce je izvor koji sve pokreće. Sunce održava sav ljudski život i daje svu ljudsku energiju. Drugi odgovor koji smo pronašli na gornje veliko pitanje jest sljedeći: da bi se povećala sila koja ubrzava ljudsko kretanje, treba se okrenuti većem korištenju Sunčeve energije. Mi cijenimo i poštujemo one velike ljude prošlih epoha čija su imena povezana s besmrtnim dostignućima i koji su se pokazali kao dobročiniti lji čovječanstva: vjerskog reformatora s njegovim mudrim životnim izrekama, filozofa s njegovim dubokim istinama, matematičara s njegovim formulama, fizičara s njegovim zakonima, izumitelja s njegovim principima i tajnama koje je izvukao iz prirode, umjetnika s njegovim oblicima lijepog. Ali tko cjeni njega, najvećeg od svih – tko može reći njegovo ime – koji je prvi počeo koristiti Sunčevu energiju da uštedi trud slabog ljudskog stvora? To je bio prvi čovjekov

čin znanstvene filantropije, a njegove su posljedice nesagledive.

...Nema sumnje da od svih otpora uslijed trenja, onaj koji najviše usporava ljudsko kretanje jest neznanje. Nije bez razloga rekao Buddha, čovjek mudrosti: Neznanje je najveće zlo svijeta. Trenje koje rezultira iz neznanja i koje se znatno povećava zbog brojnih jezika i nacionalnosti, može se smanjiti samo širenjem znanja i unifikacijom heterogenih elemenata čovječanstva. To bi bio najbolje uložen trud.

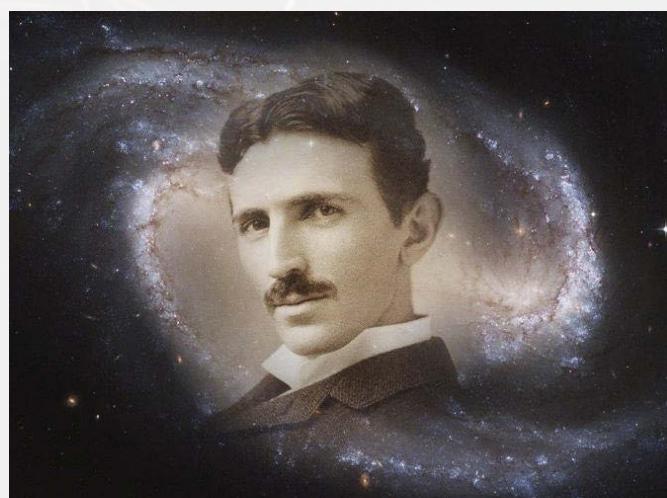
...Tako masa koja se na početku opire kretanju, jednom pokrenuta, povećava energiju. Znanstvenik ne teži neposrednom rezultatu. On ne očekuje da će se njegove napredne ideje spremno prihvati. Njegov rad je kao rad onoga koji sije za budućnost. Njegova dužnost je postaviti temelje za one koji će doći i pokazati put. On živi, radi i nada se s pjesnikom koji kaže:

Pruža mi uzvišenu sreću,
što radom svojih ruku svaki dan ostvarujem!
Ne dopusti da se umorim.
Ne, to nisu prazni snovi:
zasad samo izdanci, to će nam drveće
jednom dati plod i hlad.
J. W. von Goethe, Nada

Prema: Century Illustrated Magazine, The Problem of Increasing Human Energy by Nikola Tesla, June 1900.

Priredila: Marta Šimoković

<http://www.youtube.com/watch?v=RAgevN9iseM>
http://www.tesla-museum.org/meni_sl.htm

Ako želite razumjeti
univerzum, razmišljajte o
energiji, frekvenciji i vibraciji.

NIKOLA TESLA

NOVA ZNANOST

Antun Musulin

Ako vas upitaju: "Što je smrt?",
odgovorite: "Prava smrt je neznanje.
Koliki mrtraci među živima!"

Pitagora

Dvadeseto stoljeće na neki je način bilo stoljeće znanosti i znanstvenih spoznaja, i otvorno je put prema oživljavanju mnogih starih istina na području prirodnih znanosti. Međutim, to nije dovoljno. Znamo mnogo, ali znanstvena spoznaja bez dubine i etike ne služi ničemu, ili služi samo da poveća komoditet, ispravnost i druge ljudske slabosti. Čemu služi znanje da naša galaksija ima tristo ili više bilijuna zvijezda, ako zvjezdano nebo ne ispunjava naš duh divljenjem i poštovanjem i ne poziva da otkrijemo to isto nebo u našoj duši?

Kaže se da je život kretanje, ali kamo se to putuje? Da je život razdoblje između rođenja i smrti, ali zar živimo da bismo umrli? Da život znači biti sposoban reproducirati se i evoluirati, ali što znači evoluirati? S gledišta matematike i fizike možemo definirati Ništa (nulu, prirodnu prazninu) i Totalitet (beskonačnost, univerzum), a istovremeno zaboraviti da mi ljudi živimo i razapeti smo između te dvije krajnosti, dva lica Jedne Stvarnosti.

Tisuću je sličnih pitanja o prirodi (physis), samom čovjeku (antrophos) i vječnom... Ne možemo ignorirati niti jedan od ova tri tipa dijaloga s egzistencijom. Istražujući univerzum možemo shvatiti da se sve nalazi u svemu i da se "jedna jedina kap vina može pomiješati s čitavim morem i razliti se čitavim svjetom". Epikur kaže da se poznavajući prirodu možemo oslobođiti straha od bogova, od smrti, od misterija i života.

Priroda ne zna za proturječja, ali zna za jedinstvo suprotnosti. Za nju su život i smrt prirodni u istoj mjeri. Borba i sloga idu pod ruku: svaka borba vodi na viši stupanj sloge i u svakoj slozi postoji sjemenka rata; zajedno one trebaju dovesti do većeg stupnja savršenstva. Za Cicerona je "promatranje i kontemplacija prirode jedna vrsta prirodne hrane za dušu i duhovnost". Gledajući odozgo na ljudske stvari i kontemplirajući o stvarima nebeskim i uzvišenim, preziremo naše ljudske stvari kao jadne i ograničene.

Za većinu antičkih filozofskih škola istraživanje i kontemplacija prirode duhovna su vježba. Da, znanost može biti duhovna vježba ako, prakticirajući je, možemo sjediniti znanstvenu istinu s estetičkom i etičkom istinom. Priroda ne može biti samo objekt istraživanja jer ona je utjelovljenje vrline, svega što je dobro, lijepo, pravedno i istinito.

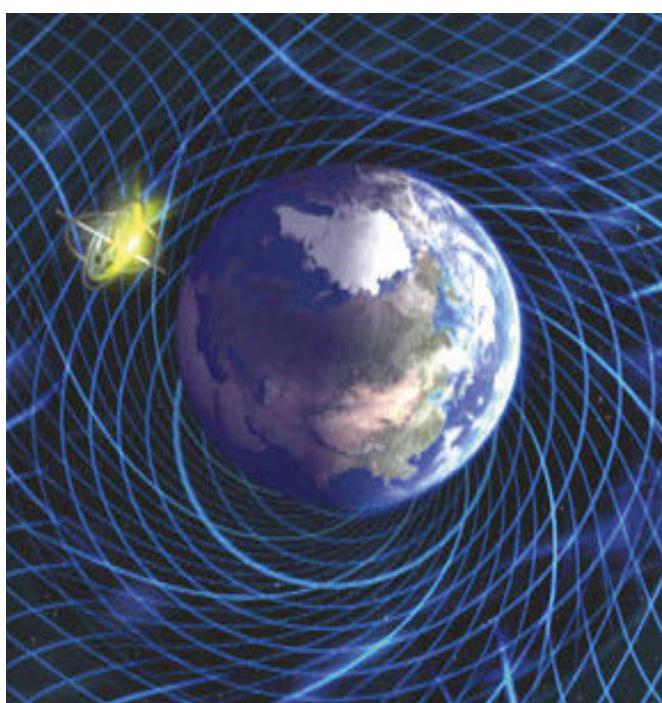
Potrebna nam je nova znanost, dublja i mudrija, koja osjeća i poštuje harmoniju u prirodnom poretku univerzuma i moralnoj egzistenciji čovjeka. Znanost koja shvaća da je univerzum najbolje umjetničko djelo

ikad stvoreno, najbolja glazba ikad napisana i da smo i mi sami dio tog univerzalnog poretku i te kozmičke simfonije koja emanira iz srca univerzuma i čovjeka.

Nova znanost nisu samo nova otkrića i tehnička znanja. Već "znamo" mnogo... To nije ni "znanstvena" ni sinkretička pseudo-ezoterija. To smo već imali u prošlosti, kada je vjera diktirala način objašnjavanja novih spoznaja. Nova znanost je nova vizija i interpretacija svijeta. Vizija i interpretacija više filozofska, temeljena na zakonima prirode i simbolima, razumu i intuiciji. To nije informacija o svijetu, nego dijalog sa svijetom, to znači postati humanijim i humanizirati našu egzistenciju.

Tražimo znanost koja nije na raspolaganju najmoćnijima ili onima koji najviše znaju, znanost koja ne zastrašuje već koja pomaže i stvara, znanost koja nas zna zaštititi i oplemeniti.

Tražimo tu novu znanost, ali da bismo je pronašli, trebamo tražiti i naći u sebi samima nove znanstvenike, skromne i dobre, takve koji nisu izgubili sposobnost divljenja jer kako je naglašavao Platon, divljenje je načelo svega znanja. W. Heissenberg je rekao: "Stav koji ima ovaj novi čovjek naspram prirode bit će bitno drugačiji od stava koji se podržavao u prethodnim razdobljima." Prema kazivanju akademika Ivana Supeka, Heissenberg je svojim studentima dao dugu listu djela za istraživanje, njih 30% obrađivala su znanost, a drugih 70% bila su djela velikih filozofa, pjesnika i pisaca, djela koja favoriziraju formiranje istinskog znanstvenog duha, punog filozofske dubine, estetike i humanosti. ☰

FILOZOFIJA velika učiteljica

Delia Steinberg Guzmán

Kažu da je filozofija nepraktična i da ne služi ničemu. No, nato ćemo uzvratiti: velika pitanja, veliki nemiri... gdje na njih pronaći odgovore?

Što da radimo s onime što nas iznenada obuzme kad se nađemo sami sa sobom: zašto život, zašto smrt, zašto bol, zašto starimo, zašto nam se događa ono što nam se događa? Zbog čega postoji patnja i zbog čega je moguće prelaziti iz patnje u radost i iz radosti u patnju? Što je to što nas nosi poput vjetra od jedne stvari do druge? Zbog čega se bojimo, zbog čega sumnjamo...?

Kad se pojave ova pitanja, na njih ćemo ili odgovarati ili neprestano živjeti u tjeskobi, zato što ćemo, ne želeći vidjeti ono najvažnije, navući zastor ispred vlastitih očiju.

Kad postoje nepoznanice, najbolje je postavljati pitanja. Kada je Sokrat rekao: "Znam da ništa ne znam", nije to rekao zato da bi se zadovoljio time što ništa ne zna. To je bilo prepoznavanje neznanja i polazišna točka: "Želim znati više jer mi je potrebno više." Usprkos tome što prolaze stoljeća, čovjek će i dalje postavljati ista pitanja. Dovoljno je da nam zatreba

jedan odgovor i filozofija tada postaje korisna, praktična i potrebna.

Filozofija je velika učiteljica, ona nas poučava. Nećemo postati mudraci, no barem ćemo se manje bojati i manje sumnjati nego prije. Nećemo gledati Veliku Istinu, no počet ćemo osjećati određenu sigurnost.

Dobro obrazovanje formira i transformira. Ono je poput nutarnje alkemije: ne možemo biti isti prije i poslije učenja. Ako jesmo isti, to znači da nismo naučili ništa: zapamtili smo puno toga, ali ne znamo ništa. No formativno obrazovanje, obrazovanje koje transformira, nije obrazovanje koje se može silom nametnuti ljudima, ljudska osobnost se ne smije deformirati.

Obrazovanje nas treba oslobođiti od mnogih veznosti i mnogih nedostataka, od mnogih nesigurnosti i strahova. Kada se čovjek uspije oslobođiti ovog tereta, osjetit će se slobodnim. Formativno obrazovanje nam u tome treba pomoći, trebamo naučiti učiti. I trebamo učiti uz praksu, jer smo se prepustili sjedilačkom životu. Previše. Nedostaje nam iskustva. Trebamo postati istinski, mi sami. ☺

ZNATI POČETI IZNOVA

(nastavak iz prethodnog broja)

Jelena Sikirić

Na ruševinama svoje sreće

Puno puta moramo početi iznova na ruševinama vlastite sreće, kada se sve ruši i gubimo ono na čemu smo izgradili cijeli život. Mnogi od nas su snažno voljeli, istinski i, činilo se, zauvijek. No, ono što se činilo čvrstim i dugovječnim, odjednom se ruši, razbijaju se sADBINE i međusobni odnosi, nestaju ljubav i osjećaji, a umjesto njih ostaju razočaranja, ponekad i mržnja, zloba i nesposobnost opruštanja. U takvim situacijama prije svega treba znati sve početi iznova.

Pokušavajući to učiniti, ljudi često rade jednu bitnu pogrešku. Ne zanima ih doista budući život jer su previše vezani za ono što je prošlo i što se više neće vratiti. Zato nastaje umjetno produžiti ono što je bilo, pokušavaju ponovo slijepiti krhotine razbijene sreće i na takvim osnovama ponovo oživjeti ono što je bespovratno nestalo. Utapaju se u prošlosti, žive u uspomenama, a sadašnjost za njih gubi svaki smisao. No, nažalost, mrtve ne možemo vratiti. Za povratak

nekadašnje sreće nedostaje jedan neophodan faktor: "druga strana" koja je svemu tome davala život; voljena osoba je umrla ili nas je napustila ili u njoj više nema onoga što nas je povezivalo. Ukratko, u svim sličnim situacijama, u prošlosti više nema ničega za što bismo se mogli uhvatiti.

Za početi iznova u takvim situacijama potrebno je pronaći snagu i postaviti si jedno jedino pitanje pokušavajući na njega iskreno odgovoriti: što je, ustvari, umrlo? Je li smrću čovjeka, propašću posla ili prekidom veze umrla bit koja nas je nadahnjivala ili je umrla samo forma kroz koju se ona očitovala? Jesu li umrli naša ljubav, prijateljstvo, uvrišeni snovi ili je sADBINA od nas uzela samo formu kroz koju smo to živjeli, za koju smo se vezali i koja nas je činila sretnima?

Ako uistinu shvatimo da smrću čovjeka ili njegovim odlaskom nije nestala ljubav prema njemu, da je propao posao, no san i dalje živi, tada započeti iznova znači skupiti snage i pronaći druge forme kroz koje bi

se ono bitno, što je uistinu i bilo temelj sreće, moglo roditi i ponovno očitovati. To znači prestati biti vezan za formu koju ne možemo vratiti.

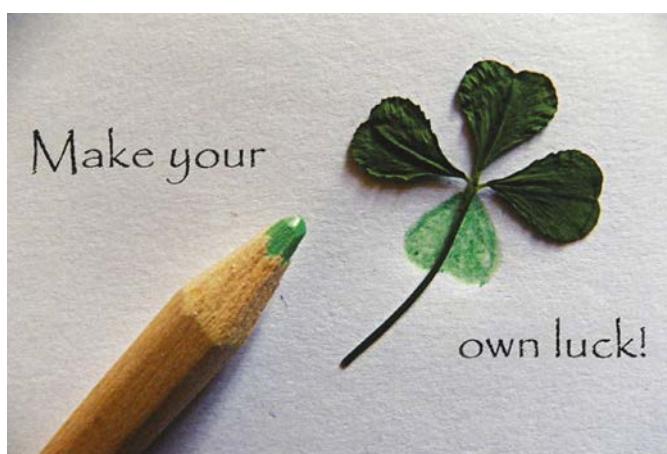
Doista, istinska ljubav, snovi i prijateljstvo nikada ne umiru, oni se iznova i iznova radaju u drugim formama. Zato, ako iskreno odgovarajući na pitanje što je zaista umrlo, zaključimo da je umrlo ono bitno, to jest da mi više ne volimo, ne razumijemo, ne težimo ka snovima, tada, nažalost, trebamo progutati još jednu gorku pilulu: to znači da istinsko prijateljstvo, ljubav, razumijevanje i snovi nikada i nisu postojali. U ovom slučaju početi iznova znači moći pogledati istini u oči i priznati sebi da smo dugo živjeli u iluzijama, smatrajući želje stvarnošću. To je vrlo teško prihvatići jer smo u tu iluziju puno uložili – sebe, nade, planove za budućnost, novac. Ponekad je teško rastati se ne s

iluzijom samom po sebi, nego sa svime onime što smo u nju ugradili. Prihvatići da je sve to bilo isprazno ne može svatko, iako, nažalost, nema izbora.

Za okrenuti novu stranicu i početi iznova potrebno je još jedno davno zaboravljeni umijeće: znati izgubiti. Samo zahvaljujući onome što gubimo, učimo cijeniti sve ono novo i istinsko što nakon toga dolazi. Zato nije istina da je tako jako loše sjediti na ruševinama vlastitih iluzija. Ukoliko živimo u iluziji koju prije ili kasnije treba srušiti, zar nije logično željeti da se to dogodi što prije kako ne bismo uzalud gubili vrijeme, i početi iznova, ali ovaj put ne na temeljima koje smo mi izmislili, nego na realnoj, istinskoj stvarnosti, stanju duše i svijesti?

Svaki je dan novi početak i cijeli naš život sazdan je od novih početaka. Čak i kada nam sve ide dobro i ne postoje apsolutno nikakvi problemi, može biti bolje. Koliko god bili dobri naši odnosi s drugim ljudima, posao, bilo koja životna situacija, uvijek možemo težiti boljem, otkrivati nova prostranstva, nove prekrasne horizonte.

Ako pripadamo onima koji se nikada ne zadovoljavaju dostignutim, tada svakim danom i svakim činom, čak i onda kada ponavljamo jedno te isto, uvijek počinjemo iznova. U tome se i sastoji naša svakodnevna životna težnja za savršenstvom, za nečim boljim, dubljim i ljepšim, za tim da u svaku situaciju, čak i najobičniju, udahnemo novi život. Ne smijemo dozvoliti da se srcu dragi odnosi, ono čime se volimo baviti i svi

ostali vrijedni trenuci pretvore u rutinu. Rutina je najveći neprijatelj novih početaka.

Svaki trenutak našeg života jedinstven je i neponovljiv i zato ga treba proživjeti ispunjeno i do kraja. Kasnije se on može ponoviti u formi, no nikada u svojoj biti, jer će prilike, vrijeme i zahtjevi biti drugačiji, a i mi ćemo biti drugačiji. U prirodi i životu nikada se ništa u potpunosti ne ponavlja. Kada veliki glazbenik na različitim koncertima izvodi jedan te isti program, ne može ga ponoviti čak i kada bi to jako želio, jer se suština njegovog nastupa ne svodi na tehniku izvedbe dovedene do savršenstva. Na svakom koncertu nadahnjuje ga nešto novo, nepoznato ne samo publici, nego i njemu samome. On traži zvuk nekih novih, tananih žica svoje duše, očituje nove, dublje granice svog genija. U tome i jest veličina stvaralačkog traganja u umjetnosti – svaki put znati početi iznova.

Početi iznova nije tako jednostavno. U tom zanimljivom procesu postoje trenuci na koje bi bilo dobro obratiti pažnju kako ne bismo ponavljali iste greške i svaki put lupali glavom o zid.

Ne smijemo se grčevito držati za stare stereotipne pristupe i načine razmišljanja. Početi iznova moguće je samo ako preispitamo sva svoja prijašnja uvjerenja. Za to je potreban ne samo nov način mišljenja, nego i novo nutarnje stanje i nov način života.

Ne osvrtati se unatrag. Pretjerana vezanost za sve što je nestalo u prošlosti koči sve nove početke. Proš-

lost je korisna za to da izvučemo iskustvo, ali je opasno zadržavati se u njoj.

Novi početak nije jedan kratki trenutak, nego čitav stvaralački proces koji se završava tek onda kada dodemo do ostvarenja svojih ciljeva. Temelj je toga procesa postojanost u naporima i težnjama, "sveta ustrajnost".

Novi početak zahtijeva hrabrost i odvažnost. Neuspjesi su sastavni dio toga procesa i ne treba ih se bojati. Prije nego što dođe do forme koju je zamislio, umjetnik čini stotine skica čija je sudbina – kanta za smeće. Korisno je sjetiti se da uspjeh uvijek dolazi kao nagrada za odvažnost.

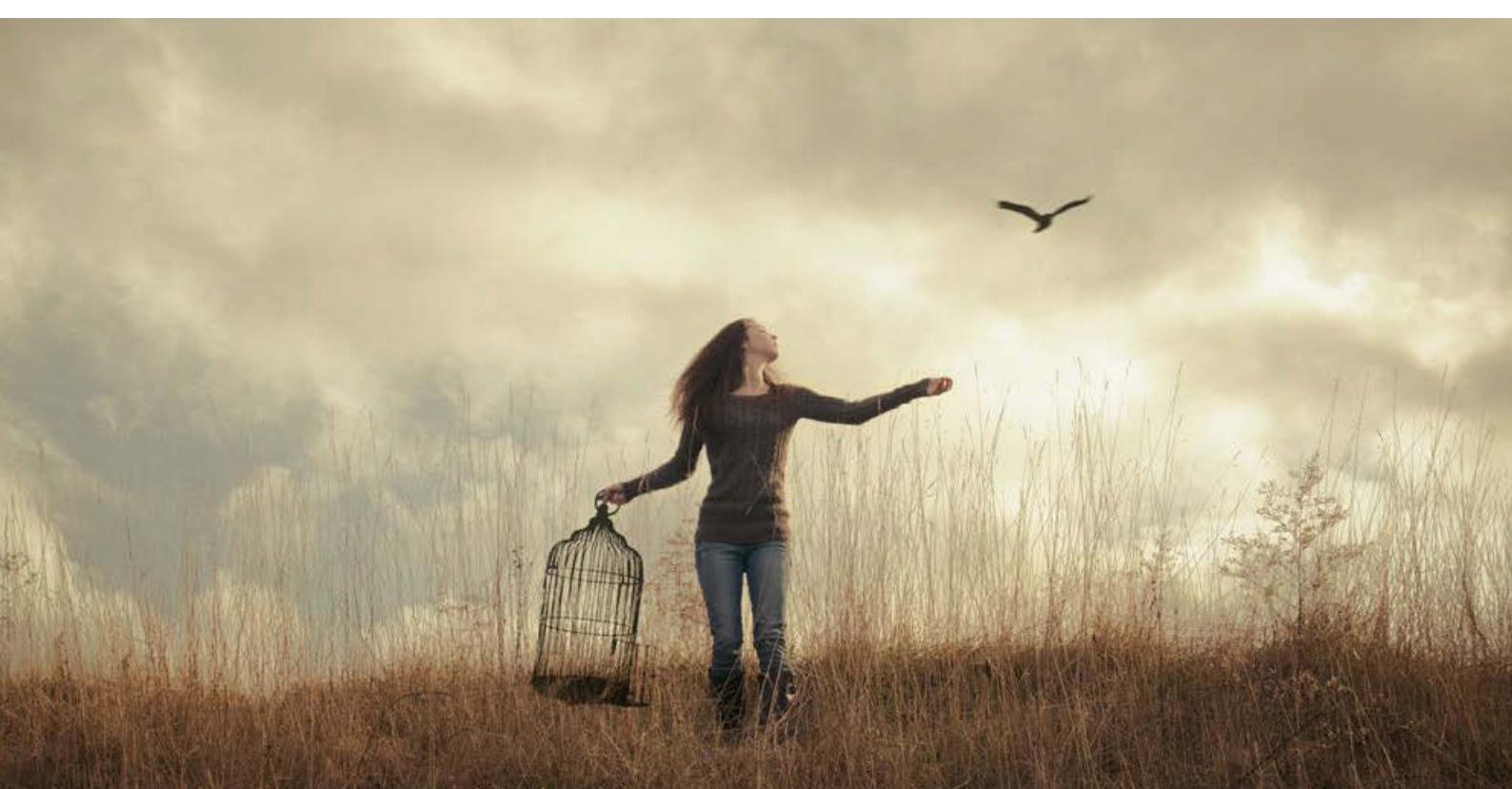
Treba biti spreman prihvati rizik jer ćemo se suočiti s mnoštvom nepoznanica. U životu nikada nije sve sigurno i onako kako mi želimo. Potpuno izvjesno može biti samo ono što je bilo, ali ne ono što će biti.

Treba znati zašto počinjemo iznova i intuitivno osjećati čemu nas to može dovesti. Treba sanjati duboko i snažno, ostavljajući iza sebe ambicije, egosam i taštinu. Sreća izgrađena na nesreći drugih ima gorak okus.

Treba znati pobijediti unutarnji umor i inerciju, osjetiti novu mladost, entuzijazam i žar.

Ne treba očekivati brze rezultate. Pobjedu ne čini samo dostizanje vrha stepeništa, nego savladavanje svake stepenice.

I još jednom: uspjeh ne pada s neba, on je nagrada za odvažnost. ☺

ŠPILJE TRADICIONALNE PREDAJE I SIMBOLIZAM

Jerko Grgić

Nama koji život provodimo pod darežljivim zrakama Sunca, kupani u njegovu sjaju i toplini, okruženi njegovom stvaralačkom moći, teško je zamisliti da postoje mjesto na ovom planetu u kojima vlada vječna tama; mesta prilagođena jednom neizmjerno sporijem ritmu života i vremena, jednom životu koji kao da iz svih svojih formi i oblika poručuje jednu jedinu poruku: "Ja trajem."

Svi vi s imalo istraživačkog duha u sebi i željom da vidite, otkrijete i razumijete, pripremite se jer sada silazimo u svijet tmine...

Ovdje, u vječnoj tami, traje život kamena, život mjenjen stoljećima i tisućljećima. Ovdje rastu kristali i vlada beskrajna tišina, ili pak šume potoci i slapovi, dok se boje u svim tonovima prelijevaju po najnevjerljatnijim kamenim oblicima. A iza svake staze, iza svakog zavoja krije se nešto novo, do tada neviđeno: tajanstveni hodnici i dvorane, golemi stupovi, jezerca i slapovi, stalagmiti i stalaktiti, sve ukrašeno divnim kalcitnim ukrasima.

Modra špilja, Biševo

Kristalna špilja, Naica, Meksiko

Služeći se geološkim rječnikom, može se reći da špilju ili pećinu predstavlja jedan ili više glavnih kanala stvorenih djelovanjem vode u vapnenačkim masivima, na koje se nadovezuje niz bočnih kanala. Ali, time svakako nije rečeno sve. Nije rečeno ništa o svim onim ukrasima na stropovima, o kristalnim fontanama, stalaktitima i stalagmitima kojima je potrebno deset do sto godina da narastu jedan milimetar. Nije rečeno jer riječima se ni ne može sve izraziti.

Svaka je špilja po nečem različita od druge, i to ne samo oblikom, nego i načinom na koji ih čovjek doživljava. Ponegdje se osjeća kao kod svoje kuće, drugdje mu se čini da je stigao u svijet iz bajke i da će svaki čas ugledati nekog bradatog patuljka s čekićem i dljetom... ili se osjeti malen i slab usred goleme dvorane, kao u kakvoj katedrali. Ponegdje osjeti tajanstvo i strah pred nepoznatim i najradnije bi odmah pobjegao, a drugdje ga sve nagoni na razdraganost i smijeh.

Špiljski hram
Dambulla, Šri Lanka

Uzimajući u obzir sve prirodne aspekte koje ima, ne iznenađuje činjenica da gotovo sve predaje uzimaju špilju ili pećinu kao važan simbol.

Mnoge kulture smatraju špilju arhetipom maternice, mjestom rođenja i obnavljanja, o čemu svjedoče brojni mitovi o postanku, preporodu i inicijatskim obredima. Tako, na primjer, u starim egipatskim, pitagorejskim, dionizijskim i drugim inicijatskim obredima, kandidati ulaze u špilju, gdje savladaju određene prepreke, i otuda se pomlađeni uspinju na nebo.

Drevna kineska tradicija kaže da pod špilje predstavlja zemlju, a svod nebo. Voda koja kapa sa stropa na njemu stvara stalaktit, a na podu špilje stalagmit. U

jednom trenutku oni se spajaju i čine stup koji nadalje drži svod.

Kao što kap vode pada na stalagmit, tako se pred mudracu postavljaju situacije koje mu omogućuju, ukoliko ih ne izbjegava i ne zaobilazi, da postupno, malo po malo, približava granicu između zemlje i neba. Sve dok se, u jednom trenutku, granica ne izgubi, a on postane posrednik između dvaju svjetova (duha i materije).

Tradicionalno indijsko graditeljstvo smješta hram u pećinu izdubljenu u planini. U simbolizmu je taj hram prikazan kao trokut u koji je smješten manji, ali obrnutim smjerom. Veći trokut predstavlja planinu u koju je

smještena špilja – manji obrnuti trokut – koja od čiste otkrivenе istine stvara skrivenу.

S vremenom su hramovi-pećine u planinama zamijenjeni građevinama koje predstavljaju planinu u čijem se srcu nalazi pećina. To je imitiranje hrama-pećine vidljivo kroz različite civilizacije u Indiji, Egiptu i Americi.

U grčkoj filozofskoj tradiciji pećina predstavlja svijet. U Platonovoj alegoriji o pećini (*Država*, Knjiga VII, 514 a) Sokrat govori Glaukonu da je ovaj svijet mjesto neznanja i patnji, gdje su bogovi ljudske duše okovali kao u pećini. Duša se mora osloboditi sjena i slike koje u njoj stvara ovaj svijet privida da bi sagledala stvarni svijet, svijet Ideja. Kad to postigne, duša izlazi iz pećine i penje se na novu evolucijsku stepenicu.

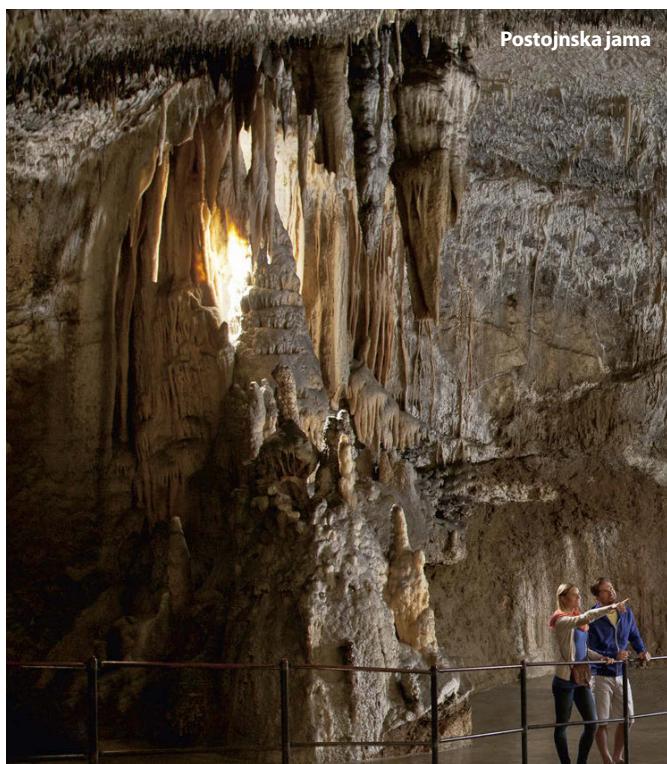
S druge strane, pećina je i simbol najdublje nutrine bića, u makrokozmosu i u mikrokozmosu. U *Kothau-panishadi*, koja govori o temelju upanišadskog učenja, bog podzemnog svijeta, Yama, govori Naciketasu koji kreće putem znanja: "Otkrit јu ovo tebi: ja poznajem plamen što vodi k nebu, plamen što put je do beskrajnih svjetova i uporište, znaj da on je skriven u dubini srca." Pritom Yama koristi sanskrtski izraz *Nihitam guha Yam*, što znači "skriven u pećini".

Spomenimo na kraju i to da sve tradicije uz špilje vežu i njihove čuvare, duhove prirode, kojima treba zahvaliti izgled, ugodaj i ukrase svake špilje, a često su povezani i s tajanstvenim blagom koje čuvaju. Oni koji bi zbog bilo kojeg razloga ulazili u špilju, nosili su sa sobom darove za ta bića, a uz to su i strogo pazili da unutra ništa ne lome ili nepotrebno prljaju.

Danas je od te predaje ostalo samo puko praznovjerje o vješticama, zmajevima, vragovima i sličnim bićima koja nastanjuju špilje, o čemu govore bezbrojne seoske priče.

U svakom slučaju i bez obzira na te priče, špiljske ukrase treba shvatiti i promatrati kao umjetnička djela i tako se ophoditi prema njima. Dakle, ne lomiti ih, ne pisati po njima, niti na bilo koji drugi način uništavati njihovu ljepotu.

Umjesto da sa sobom ponesemo neku materijalnu uspomenu iz špilje ili da u njoj ostavimo dokaz našeg posjeta, radije pokušajmo osjetiti i prihvatićti ono što nam takvo mjesto može ponuditi i prenijeti jer takve su uspomene ljepši i dragocjeniji suveniri. ☺

Rudinske glave

RUDINA

Uliks Šimoković

Na južnoj padini Psunja, dvadesetak kilometara zapadno od Požege, nalazi se Rudina¹. Ruševni kameni ostaci koje danas možemo vidjeti čuvaju sjećanje na neka prošla vremena. Teško se može naslutiti da se na Rudini nalazio jedan od najvažnijih arhitektonskih kompleksa sagrađen u srednjem vijeku na području Slavonije – Rudinska opatija.

Ne zna se sa sigurnošću tko je osnivač ove opatije. Zna se samo da je to bilo u vrijeme kada su u požeškom kraju djelovali crkveni i viteški redovi: benediktinci, franjevci, isusovci, templari, ivanovci i drugi, jer je Požega puna tri stoljeća bila značajno središte srednjovjekovne Slavonije. U XVIII. st. bila je sveučilišno središte, a bogat kulturni život tijekom XIX. st. Požegi donosi naziv "Slavonska Atena".

Lokalitet Rudina je stoljećima uništavan odvoženjem kamenih dijelova u okolna sela gdje se kamen koristio kao gradevni materijal. Razgradnja je bila posebno intenzivna tijekom XIX. i XX. st. kad se materijalom s Rudine podižu crkve i čitava naselja. Konzervator i muzeolog Gjuro Szabo poduzima početkom XX. st. prva istraživanja Rudine. Na važnost Rudine upozoravali su mnogi; među njima književnik i povjesničar Julije Kempf koji je bio gradonačelnik Požege, a potom prvi kustos gradskog muzeja u Požegi. Slikar, povjesničar umjetnosti i književnik Matko Peić 1957. godine upozorava da su rudinske skulpture ne samo povjesni već i vrijedan likovni fenomen. Andrija Mohorovičić, znanstvenik i osnivač moderne seismologije, ističe važnost rudinske arhitekture u kontekstu monumentalnog graditeljstva u srednjovjekovnoj Slavoniji. Već pri-

¹ Rudina je stari hrvatski naziv za livadu.

lično opustošena Rudina je 1979. godine proglašena spomenikom kulture.

Tradicija gradnje na Rudini postoji još od antičkih vremena. Pronađene su rimske opeke, antički nadgrobni spomenik, te dvadeset tisuća komada kovanog novca od kojih je većina iz IV. st. Na mjestu prapovijesnog naselja podignut je ključni spomenik romanike. Radi se o benediktinskom samostanu svetog Mihovila. Samostan se u pisanim dokumentima spominje 1210. godine u donaciji obližnje zemlje templarima, a napušten je 1537. godine pred najezdom Turaka.

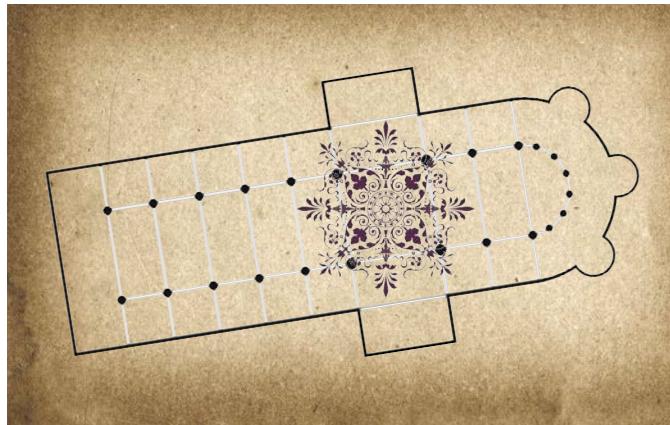
Gradnja samostana je započeta u romaničkom stilu, a nastavljena u gotičkom. Kompleks je obuhvaćao samostan i prostranu trobrodnu romaničku baziliku. Crkvu su krasile romaničke i gotičke freske. Kompleks je bio okružen zidom i polukružnim kulama. Danas slovi kao najvažniji srednjovjekovni sakralni spomenik u Slavoniji.

Unazad stotinjak godina s Rudine pristižu u muzeje arhitektonski, ukrasni i figuralni elementi. Ipak, najvažniji nalaz su tzv. Rudinske glave. Radi se o dvadeset i dvije kamene skulpture koje su vjerojatno ukrašavale vanjske dijelove zidova crkve (potkrovni vijenac ili dijelove slijepih arkada).

Na većini kamenih skulptura nalaze se prikazi ljudskih lica, a na nekim se pojavljuju i cijeli ljudski likovi. To je najveća skupina romaničkih skulptura u kontinentalnoj Hrvatskoj. Skulpture su naizgled grube i oštro rezane, a opet izražajne, stilizirane. Smještene su u kameni kvadrat koji djeluje tjesno, pa se stječe dojam kao da će likovi svakog trena „iskočiti“ iz kamena.

Za ovakav se jedinstveni „rudinski stil“ ne nalazi analogije nigdje u Panonskoj nizini, pa se prepostavlja da je nastao upravo na požeškom području.

Iz bogate arheološke grade Rudine važno je izdvojiti još jedan nalaz. Radi se o tekstu nadgrobog spomenika „BRAT IAN“. Taj natpis datira oko 1200.

godine i prvi je hrvatski natpis pisan latinicom. Danas se smatra da prvi latinični tekstovi na hrvatskom jeziku potječu iz sredine XIV. stoljeća („Šibenska molitva“ i „Red i zakon sestara dominikanki“). Prema ovome, rudinski latinični natpis nastao je oko sto pedeset godina ranije.

Tri rudinska reljefa su 1971. godine bila na arheološkoj izložbi u Parizu. Tada su francuski likovni stručnjaci pisali o Rudinskim glavama kao o prvorazrednim senzacijama. Otad je o njima objavljeno niz vrijednih studija, osvrta i izložbenih kataloga.

U želji da se ponovno pokrenu i nastave istraživanja na povijesnom lokalitetu Rudina, u listopadu 2012. godine u Požegi je organiziran okrugli stol i znanstveni skup na temu: "Rudina – prošlost u budućnosti".

Između ostalog tada je rečeno: Najopsežnija istraživanja na Rudini provedena su 1980. godine. Sa najviše ljudi uključenih u iskapanja i velikim izdvojenim sredstvima. Naravno da su došli i rezultati, a posebno kada smo jednog dana našli četiri rudinske glave, razbacane kao krumpiri, drugi dan našli smo ih još, ukupno u nekoliko dana dvadeset i dvije. (Dubravka Sokač-Štimac, arheologinja i muzejska savjetnica u mirovini).

Nadamo se da će istraživanja ovog povijesnog lokaliteta biti nastavljena, te da će Rudina još dugo vremena poticati maštu i služiti kao izazov u otkrivanju kulturne baštine – našeg vrijednog nasljeđa. ☈

UPOTREBA ALATA U ŽIVOTINJSKOM SVIJETU

Još uvijek isuvješe često mislimo da je čovjek jedino biće na planetu Zemlji koje izrađuje i koristi alate. No, vještina kojom ih upotrebljavaju pojedine životinje uistinu je čudesna i svrstava ih u prave majstore.

Jedni od najvećih majstora u postizanju svojih ciljeva svakako su čimpanze. Za lov na termite koriste izrađenu pecaljku. Prvo velikim štapom naprave rupu u termitnjaku. Zatim uzmu grančicu čiji uži kraj raščetkuju zubima. Kraj s četkom guraju u termitnjak čime će "upecati" deset puta više termita nego s neobrađenom grančicom. Osim pecanja ponekad idu i u lov na manje sisavce koristeći primitivno kopljje. Za razbijanje tvrde ljske orašastih plodova koriste kamen i drvo po principu čekića i nakovnja, a isto čine i kapucini. Znaju

koristiti list kao šalicu za skupljanje vode. Osim čimpanzi, viđeni su i snimljeni još i orangutani i gorile kako koriste štap za provjeravanje dubine vode koju prelaze, te kao oslonac i sidro. Orangutani izrađuju i zviždaljke od lišća kako bi se međusobno upozorili na nadolazeću opasnost. Majmuni makaki pokraj budističkih hramova na Tajlandu koriste vlakna kokosa i grančice kao zubni konac i poučavaju svoje mlade kako ga pravilno koristiti.

Afrički slonovi od prožvakane kore drveća i pijeska zatvaraju rupu s vodom da ne ispari, a vraćaju joj se kad ožedne. Njihovi azijski rođaci koriste muhomlate od granja protiv dosadnih kukaca.

I ptice su također vrsni korisnici alata. Mali strvinar, bijela crkavica, razbija nojeva jaja bacanjem kamenja.

Vrane koriste grančice za "pecanje" crvi iz stabala. Znaju postati toliko privržene svom alatu da ga nose sa sobom kamo god idu, a mladima treba i oko godinu dana da savladaju tu vještina. Također, poznato je da ostavljaju orahe na cesti ili ih čak bacaju s visine na cestu kako bi im razbile tvrdu ljusku. Možemo li reći da naša vozila pretvaraju u svoj alat?

U morskom svijetu vidre koriste kamenje kao čekić i nakovanj kako bi došle do mesa školjke, a plivajući leđno na trbuhi nose potrebni kamen. Dupini koriste morske spužve za traženje i istjerivanje plijena na pješčanom morskom dnu kako si ne bi pritom ogreblj nos. Jedna vrsta tropске hobotnice, otporna na žarnice portugalskog ratnika (lat. *Physalia physalis*), zna

otkinuti njegove krakove i koristiti ih kao oružje ako je napadnuta.

Niti svijet kukaca nije bez svojih predstavnika u korištenju alata. Vrsta mrava u sušim krajevima Sjeverne Amerike baca kamenčiće u vertikalne ulaze suparničkih kolonija kako bi omeli njihove radnike u sakupljanju hrane. Neke ose koriste kamenčiće pri ravnjanju blata za gnijezdo.

Ovakvih primjera ima još mnogo, a svaki je novi dan ujedno i nova mogućnost za otkrivanje tajni prirode, za otkrivanja u kojima možda ipak nismo tako daleko odmakli. S tim na umu, čemu se zapravo stalno iznova čudimo – prirodi ili vlastitom neznanju?

Priredio: Matija Prević

La folia

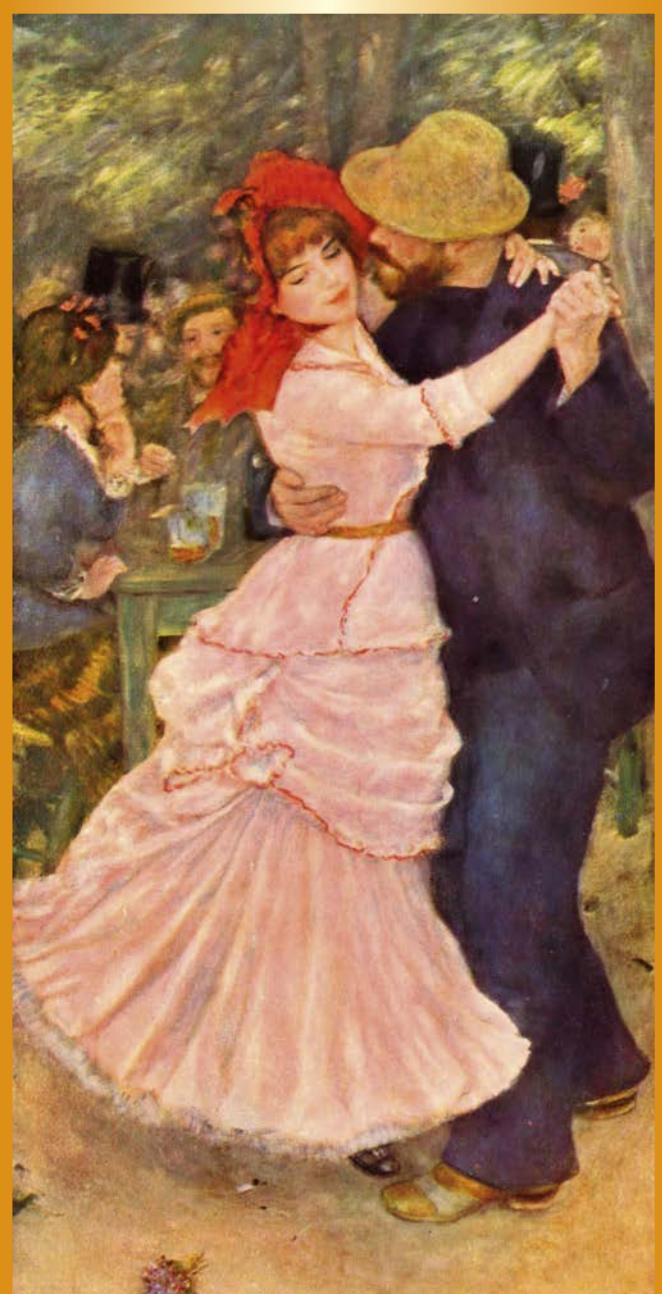
Folia je jedna od najstarijih europskih glazbenih tema uz koju se vezuje jedinstvena pojava u svijetu glazbe. Ova jednostavna, ali vrlo izražajna melodija od svog je nastanka nastavila živjeti u brojnim varijacijama. Naime, u zadnjih četristo godina potakla je više od sto pedeset renomiranih skladatelja na pisanje vlastitih oblika te teme.

Najraniji pouzdani trag koji nas možda vodi prema izvornom obliku melodije vezan je uz portugalski ples iz XV. stoljeća. Rana varijanta folije pojavljuje se 1546. godine u *Fantaziji* Alonsa Mudarre, a 1577. godine spominje je i španjolski teoretičar glazbe i orguljaš Francisco de Salinas u djelu *De musica libri septem*. Jedan od izvora također povezuje foliju s plesom brzih, živih pokreta, kojeg plešu muškarci preodjeveni u žene. Otuda naziv – *La folia*, što na portugalskom znači ludost, praznoglavost. Španjolska verzija imena povezuje foliju uz folije knjiga i spisa što možda asocira na slojevitost melodije koja kao da se neprekidno otvara...

Do XVII. stoljeća melodija se proširila po Španjolskoj, Francuskoj i Italiji, a nedugo zatim i po cijeloj Europi. Prvi zapis melodije objavio je Jean-Baptiste Lully 1672. godine, a slijede ga Lucas Ruiz de Ribayaz, Arcangelo Corelli, Alessandro Scarlatti, Antonio Vivaldi, Francesco Geminiani i drugi. Poslužila je kao osnova za Händelov *Sarabande*, Purcellov *Kanon*, te Bachovu *Seljačku kantatu*. U XIX. stoljeću, Franz Liszt je uključuje u svoju *Rapsodie espagnole*, Niccolò Paganini u *Koncert za violinu u E-molu*, a Ludwig van Beethoven je provlači kroz drugi stavak *Pete simfonije*. Rahmanjinov u XX. stoljeću ponovno budi interes za foliju varijacijama Corellijevih tema.

Ni filmska glazba nije ostala ravnodušna na foliju. Kubrickov film *Barry Lyndon* inspiriran je Händelovom *Sarabandecom*, a Vangelis je obrađuje za film Ridleyja Scotta *1492: Conquest of Paradise*. Uključena je i u računalnu igru *Final Fantasy IX*. za koju je varijaciju skladao Nobuo Uematsu.

Folia je lijep primjer kako dobra ideja, u ovom slučaju glazbena, uvijek teži umnožavanju i obnovi kroz svježe žive oblike. ■

Priredio: Jerko Grgić

PONOVLJENA IZDANJA!

Konfucije

IZREKE

Konfucije, veliki učitelj drevne Kine, utemeljio je jedan od najvećih sustava religijske i filozofske misli. Utjecaj Konfucija i njegovog učenja na kinesku civilizaciju je tako velik da se ona slobodno može nazvati konfucijanskom.

Njegov ideal je čovjek plemenitog karaktera koji svoje dužnosti obavlja nesebično i predano na dobrobit zajednice.

- *Plemenit čovjek nije savršen mudrac, ali se od običnog čovjeka razlikuje po tome što je neumoran u svom učenju i nastojanju da oplemeni svoju vlastitu prirodu.*
- *Plemenit čovjek zahtijeva sve od sebe. Mali čovjek zahtijeva sve od drugih.*
- *Plemenit čovjek okljeva u govoru, a hita u djelovanju.*
- *Ne brinem se ako nemam dobar položaj, nego se brinem kakvim sam sredstvima taj položaj stekao. Ne brinem se ako nisam poznat, nego se brinem da budem poznat na pravi način.*
- *Plemenit čovjek je sklon miru, ali ne žrtvuje svoja načela. Običan čovjek žrtvuje svoja načela, ali nije sklon miru.*
- *U prisutnosti onog s vrlinama, misli kako ćeš mu postati ravan. U prisutnosti onog bez vrlina, preispitaj vlastite mane.*

Ovo malo djelo, neprocjenjivi dar koji nam je darovala Helena Petrovna Blavatsky, izbor je iz tibetanske Knjige zlatnih pravila – knjige savjeta namijenjenih učenicima u hramovima Istoka.

Da bi duša mogla vidjeti, mora ostvariti sklad u vlastitoj nutrini, a tjelesne oči moraju postati slijepi na svaku iluziju.

Da bi duša mogla čuti, božanski odraz (čovjek) mora postati gluhi i na buku i na šapat, i na riku slonova i na srebrnasto zujanje zlatne kriesnice.

Da bi duša mogla razumjeti i sjetiti se, mora se sjediniti s Tihim Govornikom, kao što je lončarev um sjedinjen s oblikom po kojem modelira glinu.

I jedino će tada duša čuti i sjećati se.

I jedino će tada nutarnjem uhu progovoriti –

GLAS TIŠINE

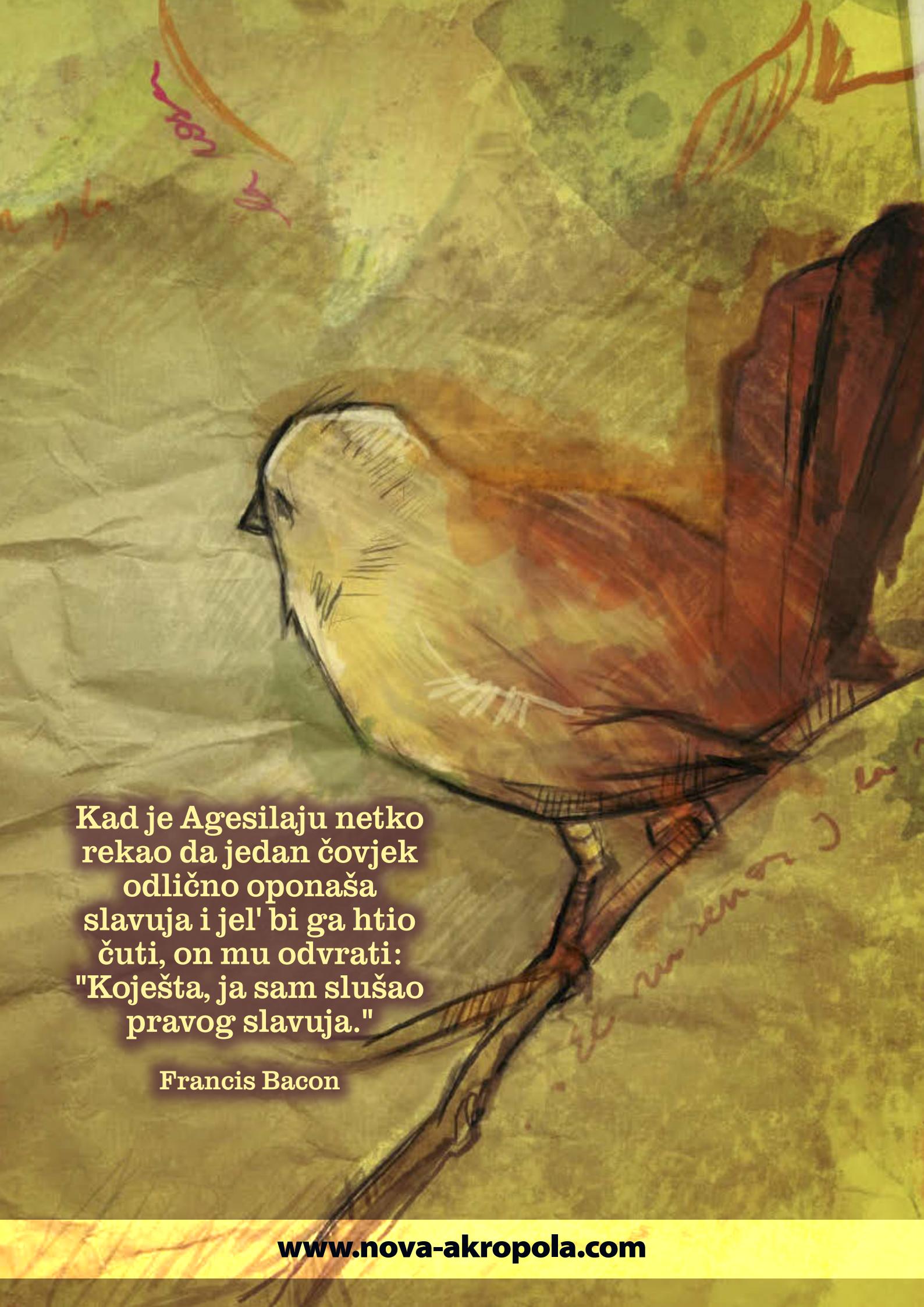

H. P. BLAVATSKY

GLAS TIŠINE

OSIJEK: D. Neumana 6, 031 200 630
PULA: Uspon na Kaštel 2, 098 900 4406
RIJEKA: Jadrarska 5/3, 051 213 020
SPLIT: Slavićeva 47, 021 486 366

VARAŽDIN: V. Nazora 1, 095 5959 950
ZADAR: J.J.Strossmayera 8, 098 840 270
ZAGREB: Ilica 36, tel: 01 481 2222
fax: 01 2330 450

Kad je Agesilaju netko
rekao da jedan čovjek
odlično oponaša
slavuja i jel' bi ga htio
čuti, on mu odvrati:
"Koješta, ja sam slušao
pravog slavuja."

Francis Bacon